

Innovativt Dansk

Et projekt om sprogforståelse

2.klasser på Gåsetårnskolen i Vordingborg

12 -15 lektioner

Af Mette Bech

Pædagogisk konsulent for dansk indskoling

Helle Damgaard Melin

Pædagogisk konsulent for billedkunst, it og medier

Bo Ditlev Pedersen

Pædagogisk konsulent i pædagogik, innovation, håndværk og design

Jette Birgitte Carstensen

Dansklærer i 2.e på Gåsetårnskolen afdeling Kastrup i Vordingborg

Louise Holm

Dansklærer i 2.g på Gåsetårnskolen afdeling Marienberg i Vordingborg

University
College
SJÆLLAND

Beskrivelse af projekt:

Udgangspunktet for projektet er et ønske om at gøre nogle erfaringer med at arbejde innovativt i danskfaget. I de nye fælles mål findes i vejledningen et afsnit om, hvordan innovation og entreprenørskab tænkes udfoldet i faget:

Innovation og entreprenørskab er kommet på skoleskemaet i danskfaget og andre fag. Lærerne skal nu arbejde systematisk med at designe innovative læreprocesser for eleverne i skolen. Eleverne skal lære at tænke kreativt og innovativt i og med danskfaget. De skal med andre ord tilegne sig innovationskompetence...

Som metode er det vigtigt at arbejde med delprocesser frem til det færdige produkt. Ofte vil det fremme den kreative proces at tage udgangspunkt i det klassiske analysearbejde med en tekst. Arbejdet med innovative tiltag kan realiseres gennem en proces, hvor man stiller alternative og nye spørgsmål til en opgaveløsning. Dernæst følger en eksperimenterende fase med forskellige tekstmodaliteter, som til sidst munder ud i et produkt (evt. et digitalt multimodalt produkt), hvor eleverne har arbejdet individuelt, parvis eller i mindre grupper gennem en undersøgende arbejdsproces. Processen afsluttes med en præsentation og evaluering af produktet og dets anvendelsesmuligheder i bred forstand.

Uddrag fra Vejledning for faget dansk <http://www.emu.dk/modul/vejledning-faget-dansk>

Som det ses af dette citat, skal innovation være en dimension i danskfaget. Tanken med forløbet er, at planlægge og gennemføre et forløb hvor innovation og de innovative processer sættes i spil, og den innovative tilgang skal understøtte og udbygge eleverne læring i danskfaget.

Plan over projektet:

1. Opstartsmøde mellem CFU-konsulenter og deltagende dansklærere fra Gåsetårnskolen i Vordingborg.
2. Planlægning af undervisningsforløb i den enkelte klasse. Én lærer knyttes sammen med én konsulent.
3. Forløbet gennemføres på skolerne.
4. Elevernes fremviser deres produkter til et fælles afsluttende arrangement arrangeret af CFU-konsulenterne.
5. Opsamling og dokumentation af forløbet.

Elevernes Mål

Forenklede Fælles Mål

Videns- og færdighedsmål:

- Læsning - sprogforståelse
- Fremstilling - præsentation og evaluering
- Innovativ kompetence – tre dimensioner med hver sit mål (handlingsdimensionen, kreativitetsdimensionen, personlig indstilling)

Mål omsat til elevsprog:

- At du ved at læse teksten *Helt til hest* kan få øje på, at tekst og billeder kan betyde flere ting.
- At du får øje på, at ting vi siger, nogen gange kan betyde flere ting.
- At du kan bruge din viden til at opfinde et nyt ord, man kan forstå på flere måder.
- At du kan lave et produkt, hvor du bruger dit ord.
- At du kan fortælle andre om dit ord, hvordan du har brugt det i din tekst og hvad det betyder.

Lærernes mål

- At lærerne får øget viden og færdigheder til at arbejde med innovative processer i undervisningen.
- At lærerne gør sig erfaringer med metoder til igangsætte og bearbejdes innovative processer.

CFU-konsulenternes mål

- At lærerne kan arbejde med innovative arbejdsmetoder i faget dansk, som bygger på læringsmålstyret undervisning.
- At lave et eksemplarisk forløb der kan inspirere andre lærere til at arbejde innovativt i dansk ved at beskrive forløbet ned i detaljen.

Forløbets struktur:

1. *Helt til hest* - en bog der leger med sproget
2. Ordsprog og sproglige vendinger
3. Innovative metoder til at lave nye ord/vendinger
4. Fremstille et produkt
5. Bruge viden til at fremstille en tekst (kan være multimodal) med brug af kreativt sprogbrug
6. Præsentation, hvor eleverne viser hinanden deres produkter og materialer fra processen.

1. *Helt til hest* - en bog der leger med sproget

Forløbet startede med, at eleverne arbejdede med bogen *Helt til hest* af Ellen Holmboe. Bogen handler om detektiven Filip M. Lund og hans mission med at finde ud af, hvorfor Lisa fra hans klasse er vild med heste, for Filip fatter det ikke. Men da Filip er vild med Lisa, beslutter han sig for at tage på rideskole forklædt som hestepige ...

Se anmeldelser af bogen <http://www.xn--lsender-oxa3n.dk/helt-til-hest>

I bogen leges med sproglige vendinger og billedlige virkemidler, og eleverne skal læse på og mellem linjerne. Der er mange sjove finurlige udtryk i spil, som retter elevernes opmærksomhed på sproget. Forholdet mellem tekst og billede udfordrer eleverne, fordi det ofte enten er tekstens betydningslag der er afbilledet, eller noget der skal forstås i overført betydning, som tegnes helt konkret.

Okay. Sagen var klar.
Hvis jeg skulle se Lisa,
var jeg nødt til at gå i skole.
Ride-skole.

Og nødt til at finde ud af,
hvad hulen det er for noget
med piger og heste.

12

Pony-ly

Næste dag tog jeg bussen
ud til Lille Storby.
Som den eneste dreng.
Hele bussen var fuld
af vrinskende hestepiger.

Og det samme gjaldt
rideskolen Pony-ly.
Godt jeg ikke er bange
for tose-lus, siger jeg bare.

Jeg trak kraven op og gik i gang
med at undersøge stedet. Det
var på alle måder et sært sted.

Hvorfor er der tegnet
spor?
Hvad har det med en
detektiv at gøre?
Tror du der er tegnet spor
senere i bogen?

Eksempler fra bogen

Citat fra 2.e

Lærer: Hvem ved hvad stævnemøde betyder?

Elev: Det er et møde, man er til inden et ridestævne...

Lærerne oplevede, at bogen fungerede godt, både billedmæssigt og tekstmæssigt, til at få en snak om sprog i gang med eleverne. Der var flere steder som krævede forklaringer, og eleverne ville ikke på egen hånd have haft opmærksomhed på de forskellige lag der ligger i tekst og billeder. Bogen var tilpas i længden, og historien var velegnet til både piger og drenge på dette alderstrin.

Uddrag af bogen kan ses på forlagets hjemmeside

[https://issuu.com/he2011/docs/filip m. lund helt til hest](https://issuu.com/he2011/docs/filip_m._lund_helt_til_hest)

Bogen *Helt til hest* kan lånes i klassesæt på CFU: <http://mitCFU.dk/lnkyecy>

2. Ordsprog og sproglige vendinger

Efter at have arbejdet med bogen *Helt til hest*, blev der sat fokus på ordsprog og vendinger generelt.

<http://www.kbh-sprogcenter.dk/da/om-koebenhavns-sprogcenter/verdenspressen/ex/ordsprog>

I den ene klasse havde eleverne fået en "kuffert" med hjem i ferien, som skulle fyldes med ord og vendinger. Elevernes medbragte ord og vendinger blev skrevet op på plancher og brugt som fælles introduktion til at eleverne selv skulle skabe nye ord og vendinger med betydning.

I den anden klasse tog man udgangspunkt i kendte ordsprog og arbejdede med betydning, så eleverne fik forståelse for forskellen med den konkrete betydning og merbetydning af ordsprogene.

3. Innovative metoder til at lave nye ord/vendinger

I de to 2. klasser har lærerne anvendt forskellige strategier i arbejdet med at udvikle innovative ord og vendinger. Derfor er tilgangen til graden af innovative processer også forskellige.

I den ene klasse var CFU's innovationskonsulent med i opstartsfasen for at understøtte læreren i at lære eleverne at ideudvikle nye ord/vendinger. Fra starten af denne læringsproces, som havde en længde af en dobbeltlektion, blev eleverne introduceret for to icebreaker-øvelser. De to øvelser skulle hjælpe eleverne ind i et flow, hvor der kunne opbygges et læringsrum (klasseværelset), hvor eleverne følte sig trygge. CFU-konsulenten viste først sammen med en elev fra klassen, hvordan man kan skabe fortællinger. Udgangspunktet var det nedenstående billede fra Politikens Wulffmorgenthaler.

Idegenereringen foregik derefter parvis hos eleverne. En af eleverne startede fortællingen med udgangspunkt i billedet. Når eleven ikke kunne fortælle mere, spurgte hun sin makker "hvad skete der så?", hvorpå makkeren "overtog" fortællingen og idégenererede videre. Denne øvelse afstedkom en stor talestrøm hos eleverne, og eleverne blev nysgerrige på at arbejde videre på denne måde.

Herefter fik eleverne til opgave at fortælle deres dag baglæns. Dvs. eleven tog udgangspunkt i tidspunktet for undervisningen, og skulle så "rulle dagen tilbage". Det var ikke nem øvelse for eleverne, men de kløede på med krum hals, og øvelsen blev en succes for eleverne.

Efterfølgende videreførte klassens dansklærer undervisningen med en øvelse, hvor eleverne fik udleveret nogle små billedkort, som de som makkere skulle danne nye ord og vendinger ud fra. Eleverne skulle nedskrive - gerne i form af børneskrivning - de nye ord/vendinger ned på papir,

Innovativt Dansk

således at tankerne bag de nye vendinger blev fastholdt hos eleverne. Eleverne skulle også kunne forklare/sandsynliggøre det nye ord eller vending. Disse nye ord/vendinger blev udgangspunkt for næste dags produktrealisering.

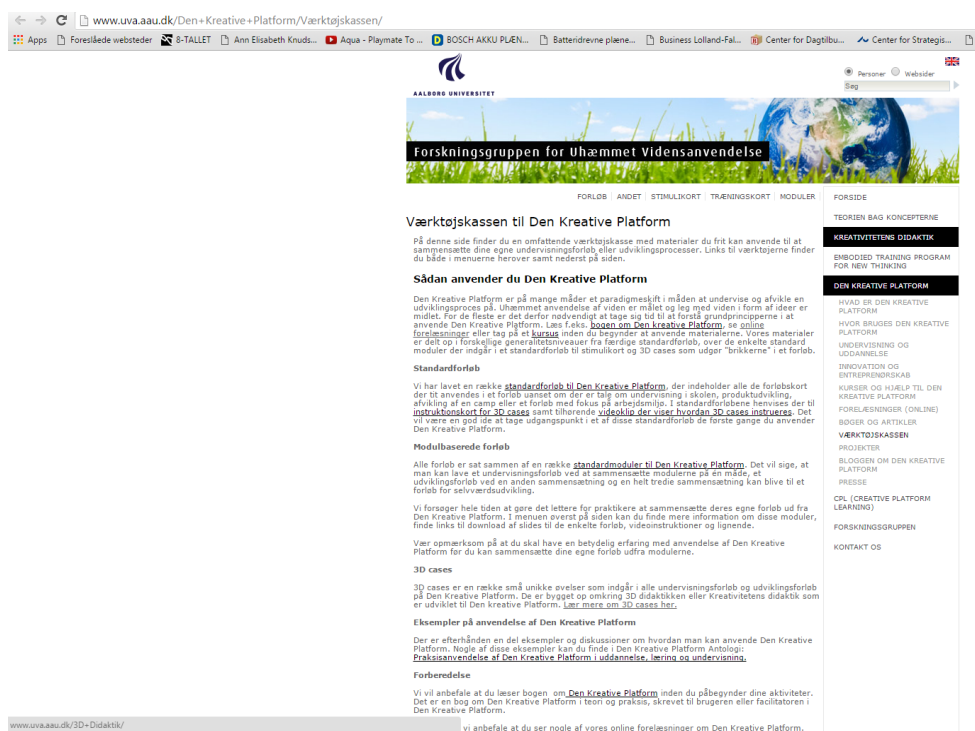
Den efterfølgende dag påbegyndte eleverne en produktrealisering af de mange ord, som de havde udviklet. I udvælgelsesprocessen blev eleverne bedt om at udvælge et ord, som de så skulle prøve at "tingsliggøre" (et fysisk produkt) ved hjælp af fx gamle mælkekartoner, som klassens elever har taget med hjemmefra.

De følgende billeder er eksempler på produkter, som blev fremvist ved præsentationen på CFU Sjælland/UCSJ - Campus Vordingborg d. 26. februar 2016.

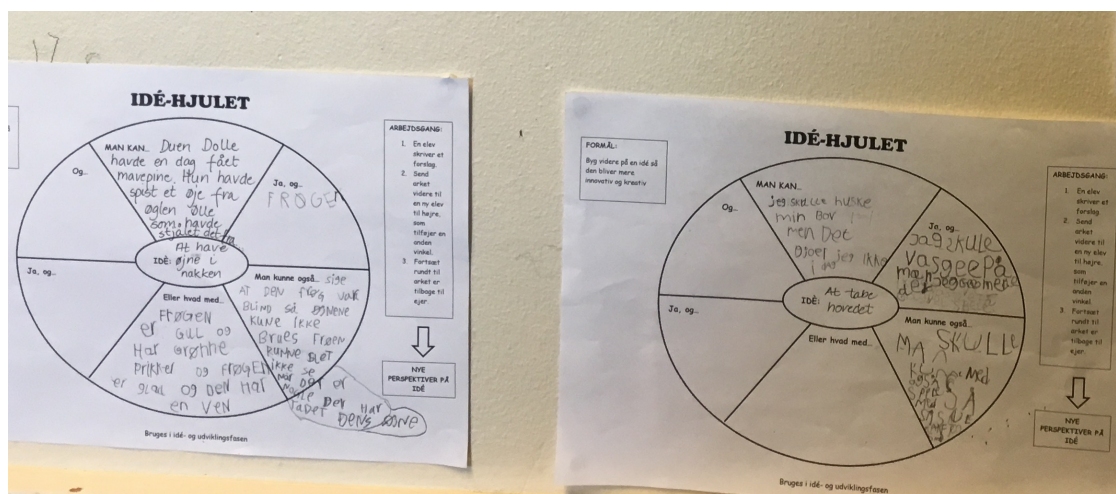

De ovenstående øvelser er hentet fra Den Kreative Platform, som er udviklet af forskningsgruppen for Udhæmmet Vidensanvendelse på Aalborg Universitet. Øvelserne er gratis og ligger til fri disposition på <http://www.uva.aau.dk/Den+Kreative+Platform/V%C3%A6rkt%C3%B8jskassen/>

I den anden klasse havde læreren selv arbejdet med den innovative fase.

I forhold til at udvikle nye ord og vendinger, havde klassen først arbejdet med kendte ordsprog og vendinger. Til at arbejde med disse ordsprog brugte klassen et [idéhjul](#), hvor de udviklede på, hvad ordet kunne betyde.

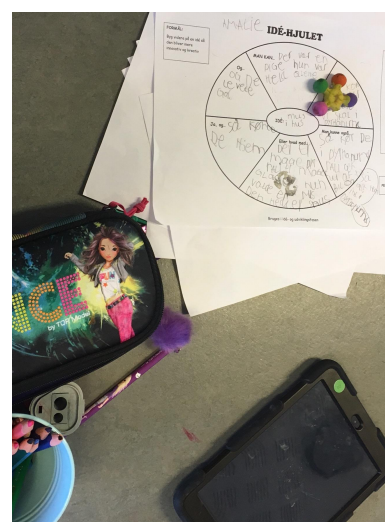
Derefter arbejdede klassen med at udvikle deres egne ordsprog. De oplevede, at det var rigtigt svært, og eleverne ville gerne have et "rigtigt svar." De endte derfor med at udvikle de nye ordsprog og vendinger sammen. De kom frem til ordsprog som: *som mus i et hus*, *Som et hamster i et hjul*, *bladballade*. Her brugte eleverne den viden de havde om ordsprog, og hvad de havde talt om i klassen.

Eleverne valgte at bruge idéhjulet anderledes end læreren først havde tænkt. De valgte nemlig at sætte deres ordsprog ind i hjulets midte og i de forskellige eger at skrive historiens handling, som deres Puppets Pals video skulle handle om. Tanken var oprindeligt, at der kunne være flere bud på ordsprogets betydning, og at det skulle skrives i idéhjulets eger. Men den anden måde at gribe opgaven an virkede umiddelbar og konkret for eleverne. Så de fik lov at køre videre med at bruge idéhjulet på den måde.

4. Fremstilling af produkt

Den første klasse valgte at arbejde med deres produkt på følgende måde. Efter de havde valgt ord/vending og en betydning, lavede de i grupper et produkt, hvor de tog udgangspunkt i den konkrete betydning.

De brugte medbragte brugsmaterialer og arbejdede i mindre grupper med at skabe et produkt. I denne produktfase var de meget optagede, og det var tydeligt, at eleverne var klar på, hvad de skulle. Der blev arbejdet godt, og eleverne var positive over for hinandens idéer.

I den anden klasse tegnede eleverne figurer til deres historie og lagde dem ind i Puppet Pals. Herefter optog de deres film, hvor de dels brugte egne figurer og dels de fra programmet givne figurer og baggrunde.

De var meget engagerede og lavede hver deres film. De skulle finde en figur Puppet Pals + selv lave figur som skulle indgå i filmen. Der var forskel i hastighed, og de free stylede undervejs. De kendte godt redskabet i forvejen, så de havde mulighed for at bruge krudt på det nye.

Mus går i hus

Hamster i Bur

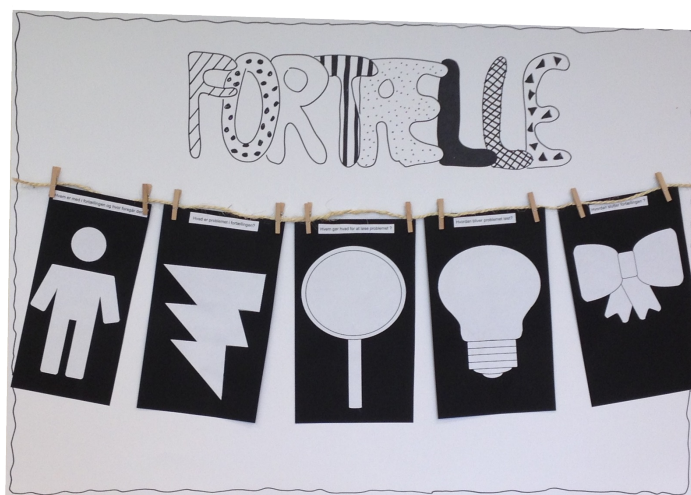

Hamster i hjul

Hus snus

5. fremstilling af tekst

De valgte ord skulle indtænkes i en fortælling. Til at strukturere fortællingen brugte begge klasser tørresnoren fra bogstavmusikanterne. <http://www.bogstavmusikanterne.dk/at-fortaelle>

i 2.g startede eleverne med at se et eksempel på, hvordan et ordsprog kunne skrives ind i en fortælling.

Se eksempel

Efterfølgende skulle eleverne starte med at tegne deres fortælling. En vigtig pointe var, at eleverne fik udleveret de fem papirer et ad gangen, så læreren havde mulighed for at stilladsere og hjælpe undervejs i fortællingen.

Ved at tegne og mundtligt fortælle før skrivefasen, fik eleverne styr på, hvordan de skulle strukturere deres fortælling i 5 faser. Denne støtte hjalp eleverne med at "komme i mål" med deres fortælling. De gjorde sig nogle erfaringer med at planlægge deres skriveproces og fik sat billeder og sprog på, inden de skulle formulere sig skriftligt.

De fem faser i tørresnoren var:

- Præsentation: hvem er med i fortællingen og hvor foregår den?
- Problem: hvad er problemet i fortællingen? (Brug ordenen MEN eller PLUDSELIG)
- Forsøg: hvem gør hvad for at løse problemet? (Det må ikke løses)
- Løsning: hvordan løses problemet?
- Afslutning: hvordan slutter fortællingen?

I den anden klasse var eleverne først forvirrede over, at de kun skulle tegne i første omgang. Men da de først kom i gang og kunne se, at deres fortælling udviklede sig, blev der arbejdet målrettet. Tørresnorens struktur gav eleverne et overblik over fortællingen og var en god støtte i deres fremstilling af tekst. En del af eleverne mistede dog flere gange fokus i deres fortælling og havde brug for hjælp til at huske på at deres ord/ordsprog skulle indgå som pointe i teksten, så her var der brug for en del lærerstøtte.

I begge klasser oplevede læreren at Tørresnoren var en god visuel støtte for eleverne. Den tydelige deling mellem de enkelte afsnit hjalp eleverne med at opnå en højere kvalitet i deres tekster, end når de skriver med mindre støtte.

Fremvisning af produkter til fælles afsluttende arrangement

Projektet blev afsluttet med at de to klasser sammen blev inviteret ind på det lokale CFU i Vordingborg, hvor eleverne skulle fremvise deres produkter og fortælle om, hvordan de havde arbejdet.

Det at fremvise og fortælle om deres produkt og proces var også et led i innovationen, da det er et led i at udvikle børnenes entreprenante kompetence.

Det havde været en fordel hvis der havde været lidt fælleslege til at ryste eleverne fra de to klasser sammen, inden de skulle fremlægge for hinanden. Mange af dem havde svært ved at skulle præsentere for helt fremmede børn, som de ikke kendte.

Det positive i at klasser fra forskellige skoler mødes er, at de oplevede en klasse, der havde arbejdet med det samme - men på en helt anden måde.

Udfordringer

Det var en klar udfordring for rigtig mange elever rent kognitivt at kunne arbejde med sproglige ord og vendinger. Og der kan stilles spørgsmålstejn ved om nogle af eleverne på dette klassetrin overhovedet er i stand til at gå ud over den rent konkrete betydning af ord.

I den innovative fase, hvor eleverne selv skulle udtænke nye ord/ordsprog og give det betydning, var der derfor brug for meget lærerstøtte og indimellem måtte læreren også overtage. Det kan derfor stilles spørgsmålstejn ved i hvor høj grad denne lærerstyring, som skulle garantere den faglige niveau fyldte for meget i forhold til den innovative tilgang.

Da eleverne skulle fastholde ord/ordsproget i tekstproduktionen, havde mange elever svært ved at få merbetydningen ind. De var mere tilbøjelige til at tænke i den konkrete betydning.

I projektet oplevede lærerne, at nogle elever sprudlede og var mere aktive end ellers, mens andre var udfordret på både indhold og arbejdsmetode.

Tegn på læring

At du ved at læse teksten Helt til hest kan få øje på, at tekst og billeder kan betyde flere ting.

Lærerne oplevede, at eleverne var aktive i klassesamtaler og bød ind i de fælles snakke.

At du får øje på, at ting vi siger, nogen gange kan betyde flere ting.

Det tydeligste tegn på læring var, at mange elever kommenterede, når læreren brugte ordsprog og vendinger i sit normale talesprog.

At du kan bruge din viden til at opfinde et nyt ord, man kan forstå på flere måder.

I denne proces brugte eleverne forskellige strategier. Nogle opfandt selv deres ord og oplevede glæde ved at lege med sproget, andre valgte et fælles ord, som klassen i fællesskab havde opfundet og kom videre derfra og andre igen havde brug for meget støtte.

At du kan lave et produkt, hvor du bruger dit ord.

Alle elever kunne fremvise et produkt.

At du kan fortælle andre om dit ord, hvordan du har brugt det i din tekst og hvad det betyder.

Dette læringsmål var klart det sværeste. Undervejs kunne eleverne have styr på det, for så at "miste grebet" igen. Næsten alle elever var meget udfordret på dette læringsmål enten med at kunne forklare betydningen eller vise brugen i teksten.

Evaluering

Fælles evaluering på klassebasis.

En samtale med hver enkelt elev ud fra skema om hvad de har lært.

Refleksioner

Lærerne:

- egentlig positivt at der var tidspres på.
- var det innovation, det vi foretog os?
- kunne man tænke videre og tilrettelægge det således, at det gjorde en større forskel. Det at være kreativ og innovativ kræver, at man kan nogle redskaber.
- svært at slippe tøjler - at bakke op og ikke blande sig.
- ubehageligt ikke at have en plan og sammen finde i en løsning.

Innovativt Dansk

- det at gå fra den formidlende til mere vejledende - og skridtet længere ud.
- klasserne var ikke så vant til det.
- jeg oplevede ikke den kaos, som jeg forventede.
- eleverne oplevede et andet ejerskab
- jeg vil gøre noget lignende igen
- man selv føler sig lidt usikker - de havde brug for at få idéer -
- der mangler en viden om hvad innovation er og få viden om hvordan det kan få det ind
- to lag i det - hvad er innovation -hvordan det kan tænkes ind i fagene.
- måske var det den tydelige struktur der gør at det ikke blev kaos.

Evaluerings af CFU konsulenters mål

Tanken med projektet var at undersøge, hvorledes lærerne kunne arbejde med innovative arbejdsmetoder i faget dansk. Konklusionen er, at det godt kan lade sig gøre. Samtidigt må vi dog også konkludere, at arbejdsmåden kræver tilvænning for både lærere og elever, og dele af forløbet her er lykkedes bedre end andre. Man kunne med fordel arbejde med de innovative processer og modeller af flere omgange, så eleverne og lærerne får bedre kendskab til dem.

Vores mål med at lave et eksemplarisk forløb, der kan inspirere andre lærere til at arbejde innovativt i dansk ved at beskrive forløbet ned i detaljen er lykkedes. Det er vores vurdering, at vi er lykkedes med at få skabt ideer til at arbejde innovativt ind i dansk. Man kan overveje, om man med fordel kunne vælge en lidt ældre aldersgruppe at arbejde med, da det var vores oplevelse, at børn i 2. Klasse først lige er begyndt at få øjnene op for tvetydigheden i sproget og i at ord og vendinger kan betyde flere ting.